

Ungdoms bruk av rusmidler

Hovedresultater fra de årlige ungdomsundersøkelsene 1968-2007

De årlige spørreskjemaundersøkelsene i aldersgruppa 15-20 år viser at mens alkoholforbruket blant ungdom var stabilt omkring 3 liter rein alkohol gjennom 1990-tallet, fant det sted en økning rundt tusenårsskiftet, og har i de seinere år vært omkring 4,5-5 liter.

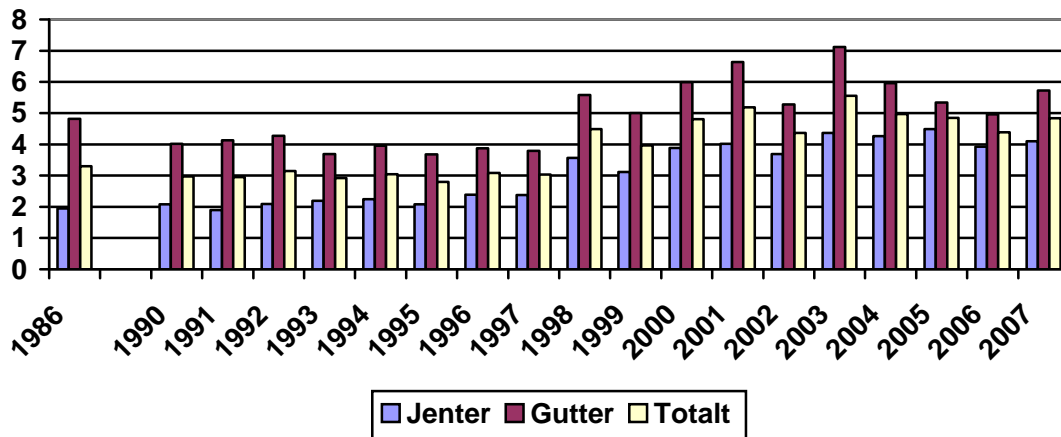
Andelen som oppga at de hadde brukt cannabis noen gang, økte fra første halvdel av 1990-tallet fram til årtusenskiftet, da henholdsvis 17-19 prosent på landsbasis og 27-28 prosent i Oslo oppga at de noen gang hadde brukt cannabis. Deretter kan det spores en viss nedgang. I 2007 var det 11 prosent i aldersgruppa 15-20 år i landet som helhet som rapporterte at de hadde brukt cannabis noen gang. Den tilsvarende andelen i Oslo var 19 prosent. I 2007-undersøkelsen rapporterte 5 prosent på landsbasis og 9 prosent i Oslo at de hadde brukt cannabis i løpet av de siste seks måneder.

Statens institutt for rusmiddelforskning, SIRUS, foretar årlige spørreskjemaundersøkelser om bruk av rusmidler blant ungdom i alderen 15 - 20 år. Da undersøkelsene startet opp i 1968 i regi av det tidligere SIFA, omfattet den bare ungdom fra Oslo. I 1986 ble det gjennomført en tilsvarende undersøkelse som dekket hele landet, og fra og med 1990 er både den landsomfattende undersøkelsen og Oslo-undersøkelsen foretatt hvert år. De to sett av undersøkelser foregår ved at det samme spørreskjemaet blir sendt til to representative utvalg av ungdom i alderen 15-20 år, ett utvalg som bare omfatter ungdom som er registrert bosatt i Oslo og ett som omfatter hele landet, inkludert Oslo. Hovedresultater fra undersøkelsene blir årlig presentert i statistikkpublikasjonen "Rusmidler i Norge" og på www.sirus.no.

Alkohol

Forbruket av alkohol blant ungdom viste en klar økning fra første halvdel av 1990-tallet fram til tusenårsskiftet. Mens det beregnede gjennomsnittlige alkoholforbruket i første halvdel av 1990-tallet i aldersgruppen 15-20 år, på landsbasis ble beregnet til omkring 3 liter rein alkohol per år, steg det til omkring 5 liter ved tusenårsskiftet og har stort sett holdt seg på omtrent samme nivå (figur 1). Gutter drikker klart mer enn jenter.

Figur 1. Beregnet gjennomsnittlig alkoholkonsum målt i liter ren alkohol blant gutter og jenter i alderen 15-20 år i Norge, 1986 – 2007.

Øl er den mest utbredte drikkesorten blant ungdom (tabell 1), slik vi også finner i befolkningen som helhet (Rusmidler i Norge 2006). Øl utgjør imidlertid en relativt større andel av alkoholforbruket blant gutter (omkring 50 prosent) enn hva tilfelle er for jenter (omkring 35 prosent). Brennevin utgjør omkring $\frac{1}{4}$ av alkoholforbruket både blant gutter og jenter. Jenter drikker mer vin enn gutter, både absolutt og relativt.

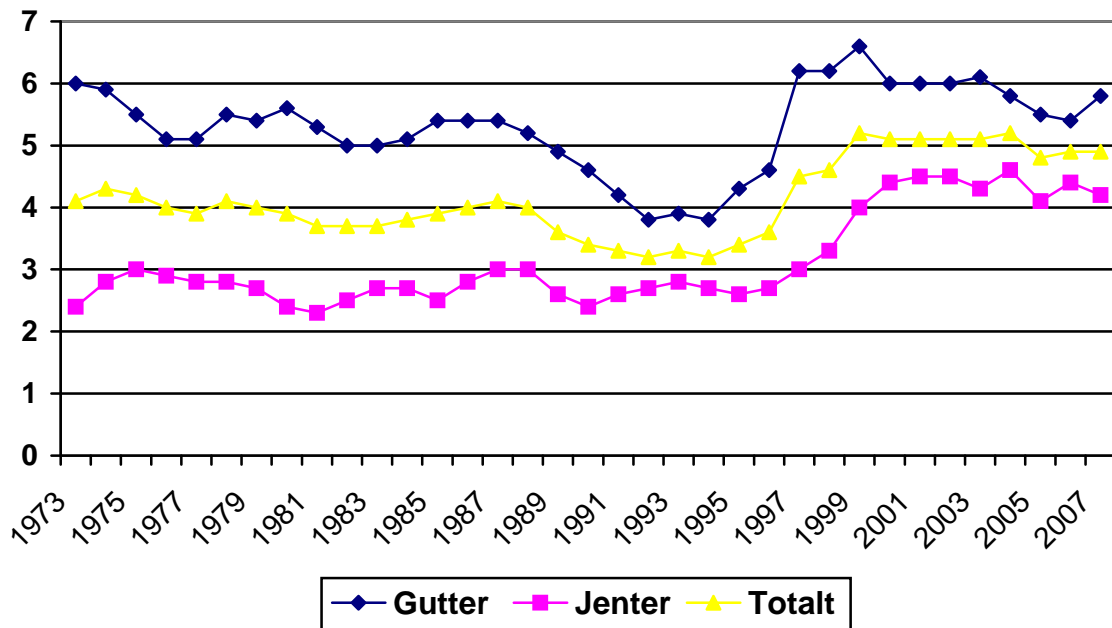
I 2003 fant vi en relativt stor økning i forbruket av "rusbrus/cider", noe som må tilskrives at "rusbrus" ble tilgjengelig i dagligvarebutikker fra 1. januar 2003 (tabell 1). Selv om undersøkelsen i de påfølgende år viser en liten nedgang, ser det imidlertid ut til at "rusbrus"/alkoholholdig cider har vunnet et visst innpass hos ungdom ved at det utgjør i omkring $\frac{1}{5}$ av det rapporterte alkoholforbruket i aldersgruppa 15-20 år. Gutter og jenter drikker omtrent like mye "rusbrus"/alkoholholdig cider, men "rusbrus"/cider utgjør en større andel av det samlede alkoholforbruket blant jenter enn hva tilfellet er for gutter.

Tabell 1. Beregnet gjennomsnittlig årlig alkoholforbruk målt i liter ren alkohol fordelt på ulike drikkesorter, for ungdom i Norge i alderen 15-20 år.

	Øl	Vin	Brennevin	"Rusbrus"/Cider	Totalt
1986	1,79	0,40	1,08		3,27
1990	1,74	0,34	0,83		2,91
1991	1,77	0,33	0,82		2,92
1992	1,89	0,34	0,89		3,12
1993	1,71	0,32	0,86		2,89
1994	1,75	0,31	0,94		3,00
1995	1,63	0,26	0,88		2,77
1996	1,79	0,31	0,94		3,04
1997	1,73	0,39	0,88		3,00
1998	2,55	0,52	1,20	0,31	4,58
1999	1,87	0,52	1,26	0,35	4,00
2000	2,21	0,60	1,63	0,42	4,86
2001	2,33	0,62	1,83	0,39	5,17
2002	1,99	0,50	1,49	0,37	4,35
2003	2,20	0,53	1,41	1,41	5,55
2004	2,19	0,43	1,22	1,13	4,97
2005	2,21	0,46	1,21	0,96	4,84
2006	1,94	0,44	1,06	0,95	4,38
2007	1,95	0,41	1,28	1,18	4,83

Figur 2 viser utviklingen i alkoholforbruk blant 15-20 åringer i Oslo. Da Oslo-utvalget er noe mindre enn det landsdekkende, har vi her valgt å bruke et treårig glidende gjennomsnitt for å redusere de mer tilfeldige svingninger fra år til år. På samme måte som for landet som helhet, ser vi at det beregnede alkoholforbruket blant 15-20 åringer i Oslo økte på slutten av 1990-tallet, men har i de seinere år vært relativt stabilt. Det er ingen vesentlige forskjeller i alkoholforbruk mellom unge på landsbasis og unge fra Oslo.

Figur 2. Beregnet gjennomsnittlig alkoholkonsum målt i liter ren alkohol blant gutter og jenter i alderen 15-20 år i Oslo, 1973- 2007 (tre-årig glidende gjennomsnitt).

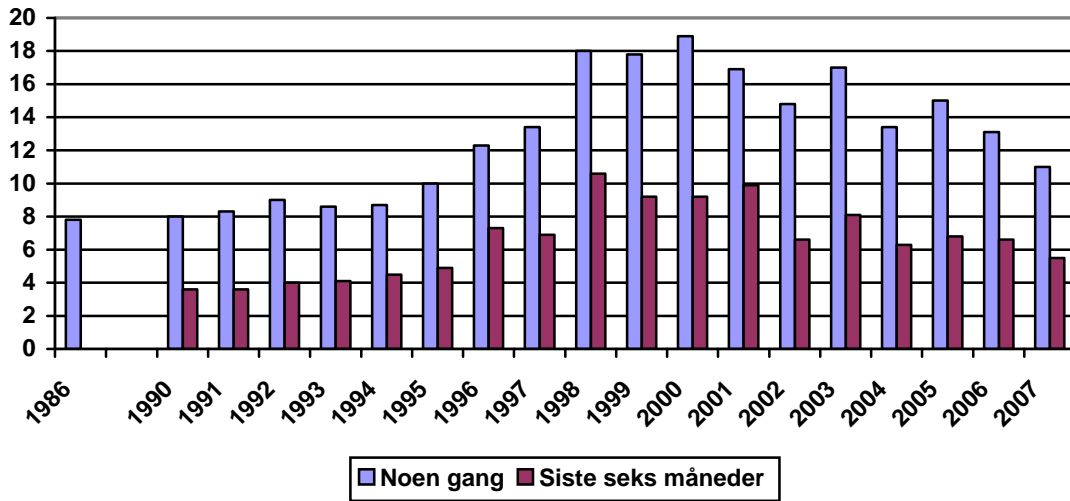

Den gjennomsnittlige debutalderen når det gjelder alkohol for 15-20 åringer, synes å være stabil. Den har gjennom flere år vært omkring 14,5 år for øl og omkring 15 år for vin og brennevin, noe som også gjelder debutalder for "rusbrus"/cider.

Bruk av narkotikse stoffer

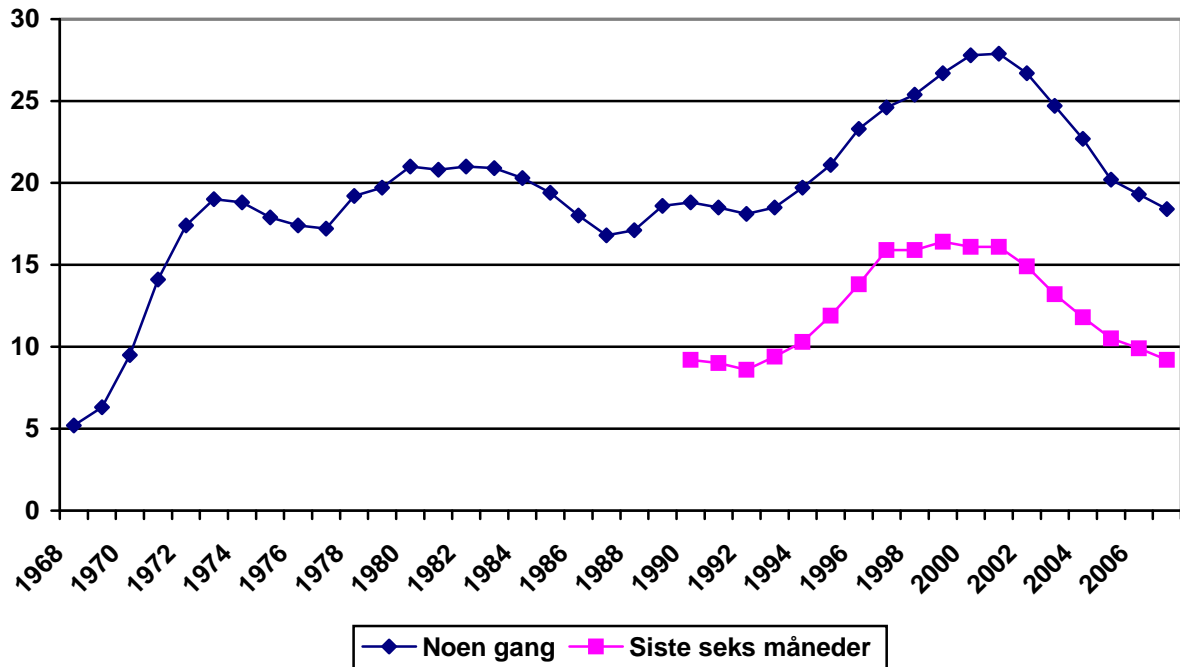
Figur 3-6 viser andel unge i aldersgruppen 15-20 år for landet som helhet (fig 3 og 5) og særskilt for Oslo (figur 4 og 6) som rapporterer bruk av illegale rusmidler. Som i resten av den vestlige verden, er det cannabis og da først og fremst hasj, som er det narkotiske stoffet flest unge rapporterer å ha brukt. Etter at andelen som rapporterte bruk av så vel cannabis som andre narkotiske stoffer, var stabil i første halvdel av 1990-tallet, fant det sted en økning i årene fram til tusenårsskiftet. I de senere år har det imidlertid vært en viss nedgang.

Figur 3. Prosentandel av ungdom i alderen 15-20 år i Norge som oppgir at de har brukt cannabis henholdsvis noen gang og i løpet av siste seks måneder 1986 - 2007.

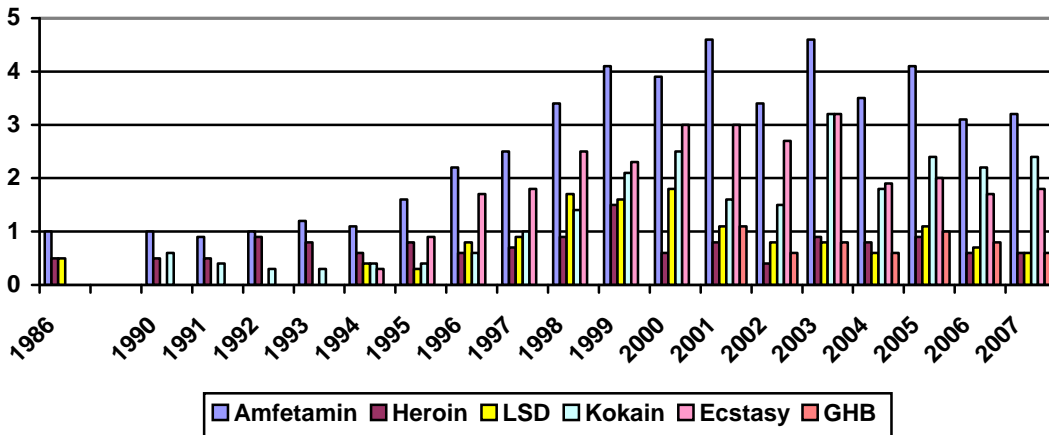
Andelen 15-20 åringer i Norge som oppgir å ha brukt hasj eller marihuana noen gang, har i de siste par år vært omkring 11-13 prosent, mens andelen som rapporterer å ha brukt stoffet i løpet av de siste seks måneder, har vært omkring 6 prosent (fig. 3). De tilsvarende andelene omkring tusenårsskiftet var henholdsvis omkring 18 og 9-10 prosent. Hvis vi ser på den samme aldersgruppen bare for de som bor i Oslo, har det også her vært en jevn nedgang i andelen som rapporterer å ha brukt cannabis noen gang. I de siste par år er det i underkant av 20 prosent som oppgir at de har brukt cannabis noen gang, mens omkring 9 prosent rapporterer å ha brukt cannabis i løpet av de siste seks måneder. De tilsvarende andelene ved tusenårsskiftet var her omkring henholdsvis 28 og 16 prosent (fig. 4).

Figur 4. Prosentandel av ungdom i alderen 15-20 år i Oslo som oppgir at de har brukt cannabis henholdsvis noen gang og i løpet av siste seks måneder, 1968 - 2007 (treårig glidende gjennomsnitt).

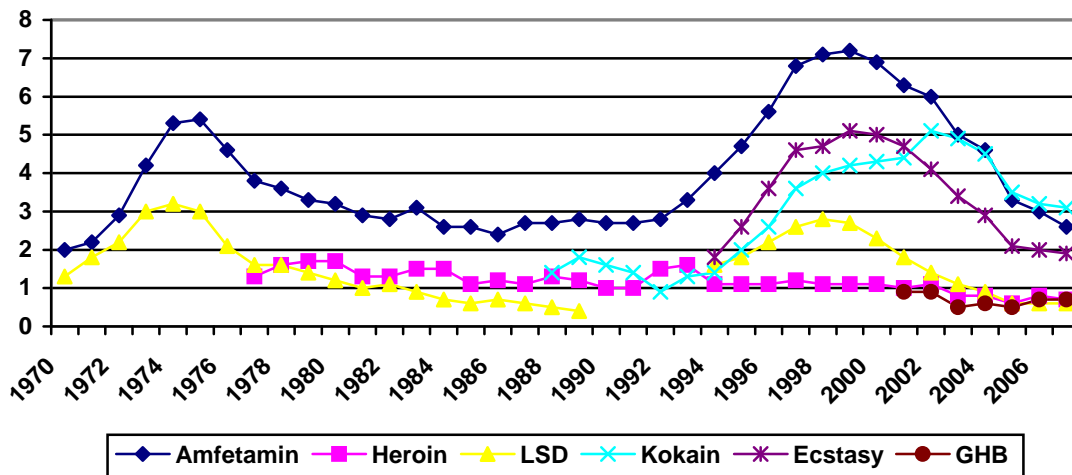

Også når det gjelder andelen som oppgir at de har brukt andre narkotiske stoffer, var det en økning på slutten av 1990-tallet, mens det stort sett har vært en nedgang/utflating i de siste år (figur 5 og 6). Eksempelvis har andelen 15-20 åringer på landsbasis som oppgir at de noen gang har brukt amfetamin i de siste to-tre år vært omkring 3-4 prosent, mens andelen som oppgir at de noen gang har brukt ecstasy, har holdt seg på omkring 2-3 prosent gjennom flere år. De tilsvarende tall for Oslo er 2-4 prosent for amfetamin og det samme for ecstasy. Nedgangen for ungdom i Oslo ser ut til å være noe større enn det som gjelder landet som helhet.

Figur 5. Prosentandel av ungdom i alderen 15-20 år i Norge som noen gang har brukt forskjellige narkotiske stoffer, 1986 - 2007.

Figur 6. Prosentandel av ungdom i alderen 15-20 år i Oslo som noen gang har brukt forskjellige narkotiske stoffer 1970 - 2007 (treårig glidende gjennomsnitt).

Det ser heller ikke ut til å ha vært noen økning i tilgjengeligheten på illegale rusmidler i de senere år, målt gjennom spørsmål om hvorvidt de unge er blitt tilbudt, eller tror de kan få tak i ulike stoffer. Andelen 15-20 åringer på landsbasis som sier at de noen gang er blitt tilbudt cannabis, har vært omkring 30-40 prosent i den siste 5-årsperioden, mens andelen som mener at de vil kunne klare å skaffe cannabis i løpet av 2-3 dager hvis de skulle ønske det, har vært omkring 50-60 prosent. Andelen på landsbasis som sier at de er blitt tilbudt amfetamin, kokain og ecstasy, har i de siste par-tre år vært omkring 7-13 prosent.

Hvis vi ser på 15-20 åringer bare i Oslo, har andelen som oppgir at de er blitt tilbudt cannabis ligget omkring 45-50 prosent, mens i overkant av 60 prosent mener de kan få tak i cannabis i løpet av 2-3 dager. Andelen i Oslo som oppgir at de er blitt tilbudt amfetamin, kokain eller ecstasy har i de siste par-tre år vært omkring 10-15 prosent.

Undersøkelsen fra 2007 bekrefter ellers tendensen vi har sett i de senere år om at andelen som uttrykker en positiv holdning til narkotika, ikke lenger øker. De siste to-tre år har omkring 6-8 prosent av 15-20 åringer på landsbasis og 7-10 prosent i Oslo, gitt uttrykk for at de synes at cannabis bør kunne selges fritt her i landet.

Statistiske feilmarginer

Vi vil imidlertid gjøre oppmerksom på at tallene er beheftet med statistiske feilmarginer, og må tolkes med stor forsiktighet. Det er videre viktig å huske at spørreskjemaundersøkelser alltid vil være forbundet med visse feilkilder (alle svarer ikke, en del av svarene kan bevisst eller ubevisst være feil, osv) og at undersøkelsene det her refereres til er rettet mot ungdom i sin alminnelighet. Det er grunn til å tro at ungdom som regelmessig bruker narkotiske stoffer enten det dreier seg om cannabis eller sterkere stoffer, vil være underrepresentert i undersøkelsene.

I de årlige ungdomsundersøkelsene var det fram til midten av 1990-tallet omkring 70 prosent som besvarte spørreskjemaet, mens svarprosenten i de seinere år er sunket til 40-50 prosent. Dette er bekymringsfylt, og har etter alt å dømme sammenheng med at det i de seinere år blir foretatt svært mange spørreskjemaundersøkelser spesielt blant ungdom. Det kan derfor tenkes å foregå en viss uttøtting av respondentene. Med bakgrunn i den synkende svarprosenten, er det derfor ytterligere grunn til å understreke at det er usikkerhet knyttet til resultatene fra et enkelt år. Hensikten med undersøkelsene er først og fremst ment som et redskap for å se på trender over tid. I og med at ungdomsundersøkelsene har gått over så mange år, representerer de tidsserier som er relativt enestående i internasjonal sammenheng og antas derfor å være av verdi, selv om svarprosenten i de senere år har vært relativt lav.

Kontaktperson: Astrid Skretting, E-post: as@sirus.no, tlf 22 34 04 36.